

Gezondheid- en veiligheid op de werkplek in Wit-Rusland. Internationaal vakbondswerk door kaderleden van FNV Bondgenoten

Op 12 en 13 mei 2007 hebben Wim Dekkers en Rob Brand van FNV Bondgenoten deelgenomen aan een trainingsseminar in Soligorsk, een stad in het zuiden van Wit-Rusland. Het seminar richtte zich op kaderleden uit de metaal- en de chemische sector en het werd georganiseerd door de onafhankelijke vakbondsfederatie van Wit-Rusland, de BKDP. Het seminar maakte deel uit van een vakbondstrainingproject van TIE dat mede financieel ondersteund wordt door het solidariteitsfonds van FNV Bondgenoten. Doel van het seminar was om de bijdrage van onafhankelijke vakbonden in Wit-Rusland te vergroten in het creëren van veilige en gezonde arbeidsomstandigheden op het werk.

Zowel Wim als Rob hebben veel ervaring met het thema veiligheid en gezondheid. Wim werkt bij DSM waar hij voor FNV Bondgenoten specialist is op het gebied van veiligheid en gezondheid op de werkplek. Rob heeft jarenlang gewerkt bij het internationaal opererende chemiebedrijf Exxon-Mobil en is op dit moment actief binnen de FNV ledenservice. Hier worden dikwijls problemen omtrent veiligheid en gezondheid aangekaart.

Het eerste dat Wim en Rob opvalt als ze aankomen in Minsk, de hoofdstad van Wit-Rusland, is dat alles zo keurig onderhouden is. “Je ziet veel, voornamelijk oudere, mensen de straten schoonpoetsen”, vertelt Wim. “Op de televisie in het hotel lacht de grote leider Loekasjenko tegen kinderen. De korenvelden wuiven.” “Maar”, zegt Rob, “de praktijk is wel even anders”.

Onafhankelijk vakbondswerk in Wit-Rusland is zwaar en gevaarlijk. Veel bedrijven en de officiële vakbonden staan onder volledige controle van de staat. Wit-Rusland wordt daarom ook wel de laatste dictatuur van Europa genoemd. De president, Alexander Loekasjenko regeert als een despoot. Doordat hij de grondwet heeft veranderd zit er bovendien geen eindtermijn aan zijn regeerperiode. Hij kan voortdurend herkozen worden. En dat is niet zo moeilijk. Loekasjenko houdt de bevolking van het land zoet met sociale voorzieningen en pensioenen. Deze worden echter volledig betaald uit het geld dat Wit-Rusland verdient met de doorvoer van gas en olie uit Rusland. Er is geen sprake van een structurele opbouw van de economie. Zodra de olieprijs op de wereldmarkt weer zouden dalen of wanneer er een conflict zou ontstaan tussen Wit-Rusland en Rusland zal de ogenschijnlijke welvaart die er heerst in het land ineenvallen.

Het seminar

“Nadat we op zaterdagochtend 12 mei aankwamen in de stad Soligorsk werden we ontvangen

door de voorzitter van de Onafhankelijke Mijnbouwers Vakbond van het bedrijf “Belaris Kali”, vertelt Rob. Het bedrijf bestaat uit vier kalimijnen en produceert voor zo’n vijftig grote klanten van over de hele wereld. Het werknemersbestand beslaat een aantal van zo’n 22.000 en de onafhankelijke vakbond heeft zo’n 4600 leden. “Omdat de staat 40% van de inkomsten uit deze industrie opstrijkt kan de onafhankelijke vakbond een krachtige stem laten horen”, vertelt Wim. Jammer genoeg konden Rob en Wim het bedrijf niet bezichtigen:

“Onderweg naar het bedrijf gaf de geheime dienst aan dat we het terrein niet op mochten”, vertelt Rob. “Het zou er niet safe zijn”. Hoewel de voorzitter van de vakbond met de eigenaar had geregeld dat de gasten het bedrijf mochten zien kwam de delegatie niet verder dan de poort. “Wederom één van de vele intimidaties door de staat”.

Tijdens het seminar hebben Rob en Wim het voornamelijk over hoe je een goede organisatie voor gezondheid en veiligheid kunt opzetten met de middelen die er zijn in het bedrijf. “Natuurlijk is het een utopie om het Nederlandse systeem te gaan promoten als er hier geen geld voor is”, aldus Rob. Door tips te geven en vragen te beantwoorden die voor de deelnemers van belang zijn hebben Rob en Wim geprobeerd handvaten te bieden om gezondheid- en veiligheidszaken aan te pakken.

Wim vertelt bijvoorbeeld dat er voor chemische stoffen altijd een grenswaarde staat voor respirabel stof. Dit wil zeggen dat er voor elke stof een maximale hoeveelheid is vastgesteld die een werknemer mag inademen. Deze grenswaarde is vaak gebaseerd op een achturige werkdag, vijf dagen in de week en 52 weken per jaar. Een praktische tip van Wim is dan ook om in de gaten te houden dat je niet overwerkt: “Indien er structureel wordt overgewerkt, wordt ook die acht uur overschreden en staat men dus structureel bloot aan te veel stof”. Deze opmerking stemt de zaal tot nadenken. Wim legt uit dat hij wel kan begrijpen dat er met de lage lonen in dit land al snel wordt overgewerkt maar dat er ook andere oplossingen mogelijk zijn. Je kunt bijvoorbeeld collega’s nieuwe dingen aanleren waardoor de taken afgewisseld kunnen worden en je onder de acht uur gemiddeld per dag van blootstelling blijft.

Vanuit de deelnemers wordt aangegeven dat er vooral veel behoefte is aan training op het gebied van gezondheid en veiligheid op de werkplek. “Er is veel onwetendheid in dit soort sectoren. Dit is nogal linke soep”, aldus Rob. Hoewel de

positie van de onafhankelijke vakbond in het afdwingen van veilige gezondheid en veiligheidsmaatregelen nog steeds niet groot is wordt er tegenwoordig wel iedere week een inspectie gehouden. Tot op heden zijn daar al 42 problemen uit naar voren gekomen. De werknemers wisten van deze problemen maar ze waren bang om het te melden. “Ze waren bang om toch verantwoordelijkheid gehouden te worden en ze vreesden reprimandes”, aldus Rob. “Elke keer als iemand kritisch is over het systeem en

dus ook over de veiligheidsomstandigheden, zegt de staat dat je een oproerkraaier bent. Je bent dan politiek bezig en kunt in de gevangenis worden gezet”. Een groot probleem in het afdwingen van gezonde en veilige werkomstandigheden op bedrijfsniveau is dat werknemers geen conflict willen aangaan. “Ze zijn bang en willen alleen via de vakbond over hun problemen praten”.

De belangrijkste dingen die door de deelnemers worden aangekaart zijn praktisch van aard. Zo wil men een betere bescherming in de vorm van speciale kleren, schoenen en andere middelen. Op dit moment bepaalt de regering welke kleren werknemers moeten dragen. “We

moesten concluderen dat de president persoonlijk bepaalt wie welke middelen mag gebruiken”, vertelt Wim. “We waren sprakeloos. Niet voor te stellen dat we in Nederland Premier Balkenende om een nieuw jasje zouden moeten vragen”. Loekasjenko staat alleen maar beschermende kleding toe die in Wit-Rusland is geproduceerd. “Maar”, aldus Wim, “dit is niet echt goede en veilige kleding. Als er betere kleding wordt besteld zonder dat toestemming van de president is verkregen dan ga je direct naar de gevangenis. Er staan hier fikse straffen op.”

Ter compensatie van goede bescherming van gezondheid en veiligheid worden de werknemers van de Belaris Kali fabriek voorzien van gratis middelen. “Slechte arbeidsomstandigheden worden afgekocht met extra geld en met melk. Dit was dertig jaar geleden hier in Nederland niet anders”, aldus Rob. Maar dit is natuurlijk geen structurele oplossing. Bovendien gaat de verdeling van melk alles behalve vlekkeloos. “Als mensen melk willen moeten ze vaak lang in de rij staan”, vertelt Wim. Ook verschilt de toegang tot melk per afdeling. “Op sommige plekken is er altijd direct melk terwijl je in andere functies, waarbij je ook met chemische stoffen in aanraking komt, het moet aanvragen. “Het is nog maar de vraag of mensen vervolgens ook echt melk krijgen”, aldus Wim. Ook wordt er onterecht melk besteld door mensen die niet met gevaarlijke stoffen werken. Wim: “We kunnen dit niet anders omschrijven dan melkfraude”.

Dit jaar waren er in de kalimijnindustrie van Soligorsk twee doden te betreuren. En dat is nog niet alles. “Er zijn verschillende gevallen die net op het randje goed aflopen”, vertelt Rob. Ook vertelt hij hoe er in Nederland met deze situaties wordt omgegaan. “In maandelijkse meetings worden deze gevallen besproken zodat we ervan kunnen leren”. Wim legt het ijsbergprincipe uit. “Het is belangrijk om kleine voorvallen te herkennen en de oorzaken ervan weg te nemen. Hierdoor kunnen ‘bijna-incidenten’ worden vermeden en fatale incidenten uitblijven. Alleen zo voorkom je dat ene dodelijke ongeval”, aldus Wim.

Wim en Rob zagen hoe belangrijk het is dat kaderleden van de onafhankelijke vakbonden in Wit-Rusland toegang tot informatie hebben. “Er zijn documenten van de ILO in het Russisch”, aldus Rob. “Deze moeten we opsturen”. Ook op het gebied van andere onderwerpen is informatie uitwisseling met vakbondsleden uit andere landen belangrijk. Wit-Rusland is afgesloten van de buitenwereld en men heeft dikwijls geen idee hoe het er over de landgrenzen bij collega’s aan toe gaat. Wim: “We hebben bijvoorbeeld ook toegezegd om alle informatie die er bij ons in Nederland beschikbaar is over korte termijncontracten naar ze op te sturen”.

Al met al hebben Rob en Wim veel van hun bezoek geleerd. Omdat de problemen zo herkenbaar zijn en zij er zelf ook mee te maken hebben gehad in hun werk zijn de twee zeker van plan hun betrokkenheid bij internationale projecten voort te zetten. Wim: “Het bezoek was heel indrukwekkend. We zijn naar huis gegaan met een hele nieuwe ervaring en we zijn veel nieuwe vrienden rijker”.